

Houtzagerij Lemmens.

Ruim twee honderd jaar geleden begon een van de voorvaderen Lemmens met het timmervak.

Zoals toen gebruikelijk maakte hij alles wat de mensen in die tijd nodig hadden en waar hout aan gebruikt werd. Om het eenvoudig te zeggen hij maakte alles vanaf kinderledikantjes tot lijkkisten toe. Dus ook meubels, kozijnen deuren, zelfs houten wasmachines en verder alle boerengerief, zoals eggen, karren, ploegstaarten, houten harken, varkenstroggen, melkstoelen enz.

Voor dit alles waren velerlei soorten hout nodig en dus werden er bomen gekocht bij de mensen van het dorp en daarbuiten.

Zoals toen gebruikelijk presenteerde hij eenmaal per jaar en wel met nieuwjaar de rekening aan zijn klanten, die deze dan betaalden, hetzij met geld ofwel boden zij een of meerdere kaprijpe bomen aan om zo de schuld af te betalen.

In de maanden december tot en met maart werden die bomen dan met de bijl gekapt, omdat er dan het minste vocht zat in de stam..

Dit was niet alleen zwaar werk, maar er kwam ook vakkennis bij kijken, want stond zo'n boom vlak naast een huis of stallen, dan moest hij wel de goeie kant op vallen, wilde men geen schade aan die panden veroorzaken. Die boom werd dan eerst "gezeild" (met een stalen kabel hoog in de boom vastgemaakt), terwijl men een twintig tal meters verder aan een andere boom of zware paal een "Klamaks" (klem met hefboom) aanbracht met een zware ketting van zo'n meter of drie, vier. Die kabel werd aan die ketting vastgemaakt en door de hefboom heen en weer te drukken kon men telkens de ketting beter aanspannen en de boom naar die richting trekken.

Niettemin was het kappen het belangrijkste bij het bepalen van de richting.

Eerst werd er een "kiep" (inkeping aan de voorkant gemaakt) tot over de helft van de stamdikte, dan werd de boom aan de achterkant eerst rond bijgewerkt en daarna verder ingekapt. De boom was intussen al een eindje de goede kant opgezakt. Tenslotte viel hij om, meestal in de goede richting.

Nadat de takken verwijderd waren, werd de stam op lengte gezaagd.

Vervolgens werden ze met de "trèkbal" (mallejan) naar huis vervoerd.

Daar werden ze op speciale bokken twee meter omhoog gewerkt, met wiggen vastgezet en dan met de grote kraanzaag (met een blad van 20cm breed en ruim twee en een halve meter lang) in planken of andere dikten gezaagd.

Hierbij stond er een persoon boven op de boom, die de zaag omhoog moest trekken en de andere die onder de boom stond. Die moest de zaag tegen de

zaagsnede aangedrukt naar beneden trekken zodat er gezaagd werd. Omdat de bomen eerst van de schil ontdaan moesten worden, kon men gemakkelijk met de "smet" (koord gedoopt in as of zwarte verfpoeder) een lijn op die boomstam aanbrengen. Dit touw werd aan beide kanten op de juiste afstand vastgehouden en aangetrokken, dan in het midden omhoog getild en losgelaten, zodat er automatisch een lijn getekend werd door dat zwarte koord. Dit gebeurde zowel aan de boven als aan de onderkant.

Hierlangs werd dan gezaagd en had men een plank van gelijke dikte.

Was zo'n boom helemaal gezaagd dan legde men deze planken weer in dezelfde volgorde op elkaar met, naar gelang de lengte, drie, vier of vijf latten ertussen, om zo door wind en zon te laten drogen. Voor ieder centimeter dikte rekende men op een jaar droogtijd. Eikenbomen en ander hardhout liet men soms een jaar in de stam liggen om zo het scheuren en werken van het hout tegen te gaan. Dit noemde men "t versterven".

Hoe het ook zij, het was zeer tijdrovend en zwaar werk, maar in die tijd waren veel mensen dagloners, (met een klein boerenbedrijfje met een koe en een varken) die zich graag wat bijverdienden, want bij de grote boer was in die wintermaanden ook niet iedere dag werk te vinden.

Zo heeft de ene generatie Lemmens na de andere steeds in de houtbranche gewerkt en spoedig kocht men bomen om die, als ze gekapt waren, weer door te verkopen aan grote zagerijen elders in het land.

Leo Lemmens, geboren 14 december 1898 te Schin op Geul was de vijfde generatie Lemmens die in de houtbranche zijn kost verdiende.

Hij volgde zijn vader op als timmerman en blijkbaar werd in 1929 de hinderwet vergunning ten uitvoer gebracht in ons dorp, want mijn vader Jan Hendrik Kickken die ook timmerman was kreeg evenals Leo Lemmens op 2 mei van dat jaar een vergunning tot het oprichten van een electromotor in hun werkplaatsen.

Voordien zal de heer Lemmens net als mijn vader een benzinemotor gebruikt hebben.

Dhr. Leo Lemmens was een vooruitstrevende man. Hij had gezien dat er wel brood zat in de bomen, maar dat met de hand zagen beviel hem niet en in 1933 bouwde hij in "Scheumer" op de hoek Eikenderweg / Provinciale weg een loods en kocht een zaagmachine om bomen mee te zagen.

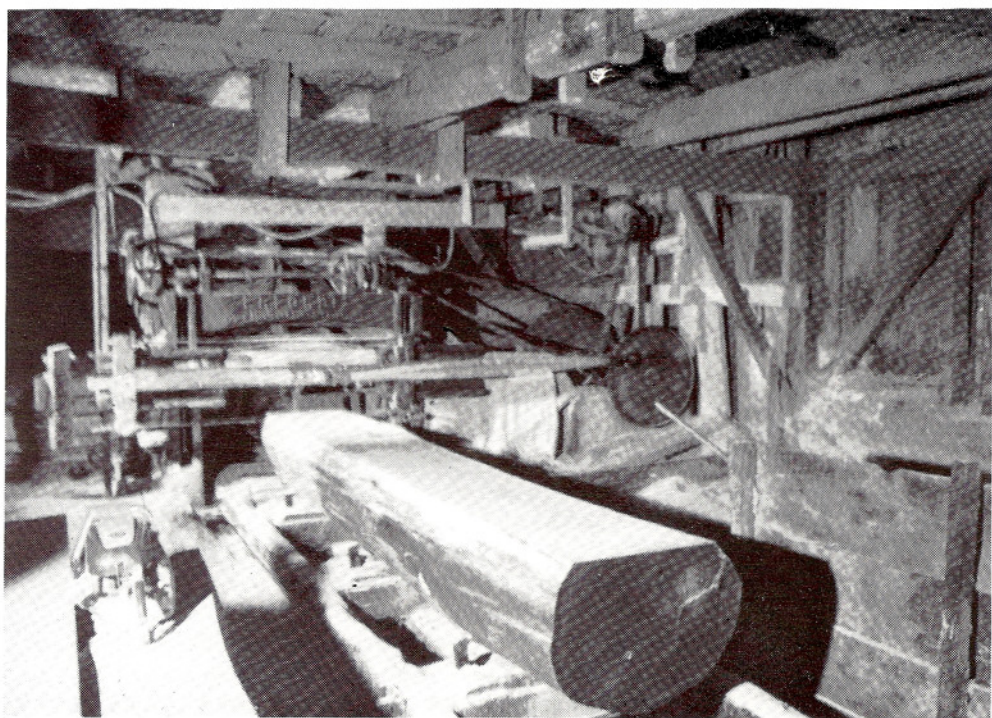
Hoewel er ook grote lintzaagmachines waren, gaf hij de voorkeur aan de raamzaag.

Het verschil is dat bij de lintzaag de tanden allemaal één richting uitstaan en dat zij verticale zaagsneden maakt en bij de raamzaag staan de tanden in

groepjes om beurten een andere kant uit, waardoor die zaag naar beide kanten zaagt met een horizontale snede.

Bij de raamzaag werd eerst de boom op een slede gelegd, die aangedreven door een motor heel langzaam over rails liep, naast de zaagmachine. Die raamzaag was gespannen op een raamwerk dat via een geleider met een snelheid van zo'n 270 slagen per minuut, door een drijfstang aangesloten op een vliegwiel van een motor, de zaagsnede maakte.

Er werd een schaaldeel afgezaagd, dan werd de boom omgedraaid zodat hij op het vlakke stuk lag en vervolgens vastgezet. Men stelde de juiste dikte in en kon met het zagen beginnen.

Persoonlijk heb ik dhr Lemmens goed gekend, want hij heeft ook veel bomen voor mijn vader gezaagd. Zij waren nl. goede collega's. Zelf heb ik dat zagen meerdere malen meegemaakt.

Tijdens het zagen kon hij een ander zaagblad slijpen of de vrijgekomen plank buiten neerleggen.

Joep Souren heeft heel lang in de zagerij gewerkt en verder ook August Bosch.

Na de bevrijding in 1945 kwamen de Amerikaanse troepen met mooie beuken en andere prachtige boomstammen vanuit Duitsland om ze bij zagerij Lemmens te laten zagen in balken van 40 bij 50 cm. Die hadden ze nodig voor het leggen van noodbruggen. Dit zagen was een lucratieve bezigheid, want de restanten namen ze niet mee en daar zat toch heel wat goed hout bij.

August Bosch, de Engelse taal niet machtig, moest met handen en voeten proberen die taal te verstaan, want dhr Lemmens had ook nooit de Engelse taal geleerd.

Daar veel van die bomen in de vuurlinie gestaan hadden, waren ze soms doorzeefd met splinters van granaten en daar was geen enkele zaag tegen bestand.

In de dertiger jaren en later heeft vader Leo Lemmens een grote opslagloods gebouwd langs de Provinciale weg om het hout te laten drogen. In 1958 werd de eerste opslagloods voor hout gebouwd in de toenmalige Holleweg (tegenwoordig beter bekend als Eikenderweg) en begin 60-jaren kwamen de eerste loodsen op het perceel langs de Geul.

Maar het kappen, vervoeren, zagen en drogen was eigenlijk een tijdrovend en geld verslindend werk en dat had zijn zoon gauw in de gaten.

In de zestiger jaren nam de vraag naar tropische houtsoorten, zoals Merantie, Merbau, Iroko enz, in Europa zeer fors toe, en tegen een prijs dat het bijna niet meer lonend was om op de ouderwetse manier door te gaan. Begin 70-jaren begonnen vader Leo en zoon Lambert samen de invoer van frans-eiken om die hier te zagen, te drogen en na de opslag te verkopen.

In 1983 namen Lambert en zijn broer Leo samen het bedrijf van hun ouders over en besloten om een andere koers in te slaan.

Ze bouwden op het aan de Geul liggend terrein een paar mooie loodsen ter vervanging van bestaande en de "werkplaats" werd grondig opgeknapt en voorzien van moderne machines. Naast diverse soorten hout, werd ook handel gedreven in houtartikelen en plaatsmaterialen.

Het lied van de oude zaag verstomde en in 1985 ging de zagerij op slot. En zo is weer een stukje nostalgie in ons dorp verdwenen, maar de zesde generatie Lemmens heeft er een zeer moderne houthandel voor in de plaats gerealiseerd.

Dit bedrijf is intussen uit zijn voegen gegroeid en na veel beslommeringen kregen ze afgelopen jaar de vergunning om het hele bedrijf grondig op te knappen en zo te voldoen aan de eisen van deze tijd.

De oude zagerij met opslag is nu verkocht, een oud en herkenbaar dorpsgezicht zal spoedig verdwijnen en plaatsmaken voor woningbouw.

Dré Kickken.